Halk Ktp.). **15.** *TÜYATOK 05/II* (İstanbul 1990, 320 sayfa; Amasya Beyazıt İl Halk Ktp.). **16.** *TÜYATOK 05/III* (İstanbul 1992, 320 sayfa; Amasya Beyazıt İl Halk Ktp.). **17.** *TÜYATOK 05/IV* (İstanbul 1995, 320 sayfa; Amasya Beyazıt İl Halk Ktp.). **18.** *TÜYATOK 05/V* (Ankara 2002, 782 sayfa; Amasya Beyazıt İl Halk Ktp.). **19.** *TÜYATOK 34/IV* (Ankara 1994, VIII, 694 sayfa; İstanbul Süleymaniye Ktp. Mustafa Âşir Efendi Koleksiyonu). **20.** *TÜYATOK 03* (Ankara 1996, XIII, 648 sayfa; Afyon Gedik Ahmed Paşa İl Halk Ktp., Afyon İl Müzesi, Dinar İlçe Halk Ktp.). **21.** *TÜYATOK 10* (Ankara 1997, 618 sayfa; Balıkesir İl Halk Ktp., Dursunbey İlçe Halk Ktp., Edremit İlçe Halk Ktp.). **22.** *TÜYATOK 18* (Ankara 1998, 376 sayfa; Çankırı İl Halk Ktp.). **23.** *TÜYATOK 32* (Ankara 2000, VIII, 922 sayfa; Isparta Halil Hamîd Paşa İl Halk Ktp., Uluborlu Alâeddin Keykubat İlçe Halk Ktp., Yalvaç Ali Rızâ Efendi İlçe Halk Ktp., Şarkîkaraağaç İlçe Halk Ktp., Senirkent İlçe Halk Ktp., Aydoğmuş İlçe Halk Ktp.). **24.** *TÜYATOK 15/I* (Ankara 2000, VII, 688 sayfa; Burdur İl Halk Ktp.). **25.** *TÜYATOK 15/II* (Ankara 2000, IV, 689-1336 sayfa; Burdur İl Halk Ktp.). **26.** *TÜYATOK 26* (Ankara 2002, XVI, 459 sayfa; Eskişehir İl Halk Ktp.).

TÜYATOK çerçevesinde hazırlanıp yayımlanan Millî Kütüphane katalogları: *Millî Kütüphane Yazmalar Kataloğu* (I, Ankara 1987, 120 sayfa); *Millî Kütüphane Yazmalar Kataloğu* (II, Ankara 1988, s. 121-372); *Millî Kütüphane Yazmalar Kataloğu* (III, Ankara 1992, 260 sayfa); *Millî Kütüphane Yazmalar Kataloğu* (IV, Ankara 1994, 188 sayfa); *Millî Kütüphane Yazmalar Kataloğu* (V, Ankara 1997, 421 sayfa); *Millî Kütüphane Yazmalar Kataloğu* (VI, Ankara 2001, V, 410 sayfa); *Millî Kütüphane Yazmalar Kataloğu* (VII, Ankara 2002, VIII, 289 sayfa); *Millî Kütüphane Yazmalar Kataloğu* (VIII, Ankara 2005, 273 sayfa).

Bu proje kapsamında yayımlanan CD'ler: **1.** *Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu* (Ankara 2004, CD 1). Adana, Adıyaman, Afyon, Amasya, Ankara (Anıtkabir, Cumhurbaşkanlığı, TBMM), Antalya, Balıkesir, Burdur, Çankırı, Eskişehir, Isparta, İstanbul (Ali Nihad Tarlan, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, Amcazâde Hüseyin, Hekimbaşı Mûsâ Nazif Efendi ve Mustafa Âşir Efendi koleksiyonları); Ordu, Giresun, Rize İl Halk kütüphaneleri ve Millî Kütüphane'ye ait yedi cilt katalogu içermektedir. **2.** *Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu* (Ankara 2004, CD 2). Ankara Adnan Ötüken, Aydın Müze, Bursa İnebey Haraççıoğlu ve Orhan Camii Koleksiyonu, Çorum, Diyarbakır, Elazığ, Erzurum, Gaziantep, İzmir Efes Müzesi, Kastamonu, Kilis, Konya, Konya Yûsuf Ağa, Kütahya, Malatya-Darende, Manisa, Manisa-Akhisar, Mardin, Nevşehir-Ortahisar, Niğde, Ordu, Safranbolu İzzet Mehmed Paşa (Vakıflar Genel Müdürlüğü), Şanlıurfa, Tokat, Tokat-Zile, Trabzon, Ürgüp Tahsin Ağa İlçe Halk kütüphanelerine ait koleksiyonları içermektedir. **3.** *Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu* (Ankara 2005, CD 3). Yurt içi ve yurt dışından çeşitli kütüphane ve koleksiyonlara ait 40.250 adet Türkçe yazma eser künyesini içermektedir.

TÜYATOK projesinin ikinci aşaması olan https://www.yazmalar.gov.tr web sitesinde 198.449 yazma eserin künyesiyle 64.427 adet yazma eserin elektronik kopyasına ulaşılmaktadır (Ünver). Dijital ortamla birlikte kapsamı ve amacı değişen, hatta durduğu anlaşılan TÜYATOK projesinin yeni durumu hakkında bir değerlendirme ve açıklama eksikliği web sitesi kullanıcıları tarafından hissedilmektedir. Ayrıca web sitesinin amacı, kapsamı, yöntemi ve ayırıcı özelliğine dair bilgiler yetersiz kaldığından bu sitede yer alan bibliyografik künyelerin TÜYATOK kapsamında hazırlanan fişlerle kütüphane kataloglarına dayandığı, yurt dışındaki bazı Türkçe yazmaların künyelerini de içerdiği anlaşılmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

İrem Soydal v.dğr., "Yazma Katalogları ve TÜYATOK: Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Bilginin Serüveni: Dünü, Bugünü ve Yarını Türk Kütüphaneciler Derneği'nin Kuruluşu'nun 50. Yılı Uluslararası Sempozyum Bildirileri, 17-21 Kasım 1999* (haz. Özlem Bayram v.dğr.), Ankara 1999, s. 257-271; Niyazi Ünver, "Milli Kütüphanede Yazmaların Kataloglanması ve Dijital Ortama Aktarma Çalışmaları", *I. Ulusal İslam Elyazmaları Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, İstanbul 2009, s. 46-50; Hidayet Y. Nuhoğlu, "Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, XXIX/1, Ankara 1980, s. 44-47; İsmet Parmaksızoğlu, "Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu", *a.e.*, XXIX/2 (1980), s. 92-98; E. Birnbaum, "Turkish Manuscripts: Cataloguing Since 1960 and Manuscripts Still Uncatalogued, Part 5: Turkey and Cyprus", *JAOS*, CIV/4 (1984), s. 465-503; B. Flemming, "The Union Catalogue of Manuscripts in Turkey: Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu (TÜYATOK)", *Manuscripts of the Middle East*, I, Leiden 1986, s. 109-110; Günay Kut, "Some Aspects of the Cataloguing of Turkish Manuscripts", *a.e.*, III (1988), s. 60-68; a.mlf., "Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu (TÜYATOK)", *Simurg: Kitap Kokusu*, sy. 2-3, İstanbul 2000, s. 22-31; Servet Bayoğlu, "Bazı Yazma Eser Katalogları ile 'Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu' Projesine Bir Bakış", *MK*, sy. 62 (1988), s. 73-77.

HATİCE AYNUR

TÜRKKAN, Ömer Fahreddin

(bk. FAHREDDİN PAŞA).

TÜRKLÜK BİLGİSİ ARAŞTIRMALARI

Amerika Birleşik Devletleri'nde yayımlanan ilk Türkoloji dergisi.

Türklük Bilgisi Araştırmaları (Journal of Turkish Studies) (TUBA) Türk, İslâm ve Orta Asya kültürlerinin ana kaynaklarını yayımlamak üzere Amerika Birleşik Devletleri Harvard Üniversitesi'nde çıkan "Source of Oriental Languages and Literatures" adlı dizinin devamı şeklinde yayın hayatına başlamıştır. Eski Türk dilleri profesörü Şinasi Tekin'in öncülüğünde çıkarılan derginin ilk sayısı, 1977'de Fahir İz'le birlikte ve Near Eastern Languages and Civilisations bölümü bünyesinde neşredilmiştir. Birkaç sayı sonra Gönül Alpay Tekin editör olarak dergiye destek vermeye başlamış, dergi kesintisiz biçimde günümüze kadar gelmiştir. Şinasi Tekin'in 2004 yılında ölümünün ardından dergi Günay Kut'un editörlüğünde devam etmiş, hâtıra sayılarında yardımcı editörler yer almıştır. *Türklük Bilgisi Araştırmaları* uluslar arası bilimsel bir dergi olup İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça, İtalyanca, Arapça, Modern Uygurca, Âzerîce ve Türkçe makaleler içermektedir.

Türk dilinin yayıldığı alanlarda geçirdiği tarihsel süreç, lehçe ve ağızlar üzerinde çalışmalar, Orhon yazıtlarından başlayarak Altun Yaruk, *Kutadgu Bilig*, Dede Korkut hikâyeleri, Evliya Çelebi seyahatnâmesi gibi metinlerle ilgili dil ve edebiyat çalışmaları dergide önemli bir yer tutmaktadır. Bunun yanında klasik dönem Türk şiiri ve edebiyatı en fazla araştırmanın yayımlandığı alan olmuştur. Bu dönemin şairleri, tezkireler ve tezkireciler, mesnevi, mevlid, tuyuğ gibi formlar, gazel ve kasideler edebiyat ve dil bağlamlı incelemelerin, metin bağlamlı motif araştırma ve karşılaştırma çalışmalarının konularını meydana getirmiştir. Osmanlı vakıf kütüphaneleri, kataloglama çalışmaları, bazı kütüphane koleksiyonları, belli bir alandaki yazmaların tesbiti bir diğer çalışma alanıdır. Mitoloji, Türk halk edebiyatına ilişkin bazı meseleler ve simalar, Türk tarihi, bazı tarihî yapılar ve Türk eğitim hayatına ait belgeler çeşitli makale konuları arasındadır. Türk yenilik edebiyatının önde ge-

len bazı kişileriyle bunların eserleri üzerine inceleme ve değerlendirmeler, biyografi ve bibliyografya çalışmalarıyla Türk edebiyat tarihçiliğinin bir kısım meselelerine dair hazırlanmış yazılar önemli bir yer tutmaktadır. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Aydaki Kadın* romanının müsvedde halinde ortaya çıkarılan metniyle II. Abdülhamid dönemi fotoğraf albümlerinden önemli miktarda fotoğrafın yer aldığı bölümler dikkat çeken yayınlar olmuştur. *Türklük Bilgisi Araştırmaları* yılda bir sayı halinde 2009'a kadar düzenli biçimde otuz üç sayı yayımlanmıştır. 2000 yılında üç cilt, 2002, 2003, 2004, 2007, 2008 ve 2009 yıllarında ikişer cilt olarak neşredilen derginin toplam cilt sayısı kırk biri bulmuştur. İlk sayısında belirtildiği gibi dergide Türklük dünyasına ve bunun tarih boyunca ilişki kurduğu kültür daireleriyle ilgili bilimsel inceleme ve değerlendirmelere de yer verilmiştir. Makalelerin yer aldığı bölümden sonra "Tenkit-Critica" kısmı bulunmaktadır.

Türklük Bilgisi Araştarımları'nda üçüncü sayıdan itibaren çıkan hâtıra ve armağan sayıları şunlardır: *Ali Nihad Tarlan* (nr. 3), *Orhan Şaik Gökyay I-II* (nr. 6-7), *Halasi-Kun* (nr. 8), *Niguca Bicig/Francis Woodman Cleaves* (nr. 9), *Raiyyet Rüsumu/Halil İnalcık I-II* (nr. 10-11), *Imperial Self-Portrait/The Sultan Abdülhamid II's Photographic Albums* (nr. 12), *Gerhard Doerfer Festschrift* (nr. 13), *Fahir İz I-II* (nr. 14-15), *Richard Nelson Frye Festschrift I-II* (nr. 16-17), *Annemarie Schimmel* (nr. 18), *Abdülbaki Gölpınarlı I-II* (nr. 19-20), *Hasibe Mazıoğlu I-II-III* (nr. 21-22-23), *Agâh Sırrı Levend I-II-III* (nr. 24/I-II-III), *Ioanna Kuçuradi* (nr. 25), *Barbara Flemming* (nr. 26-27), *Günay Kut I-II-III-IV* (nr. 27/I-II, 28/I-II), *Eleazar Birnbaum* (nr. 29), *Orhan Okay I-II-III* (nr. 30/I-II-III), *Şinasi Tekin I-II-III-IV* (nr. 31/I-II, 32/I-II).

Dergide yer alan makaleler Şinasi Tekin (yirmi), Gönül Alpay Tekin (yirmi), Günay Kut (on üç), Robert Dankoff (on iki), Eleazar Birnbaum (on), Hatice Aynur (sekiz), Cem Dilçin (yedi), Omelian Pritsak (yedi), Zehra Toska (yedi), Yusuf Azmun (altı), Mine Mengi (altı), Kurtuluş Öztopçu (altı), Edith Gülçin Ambros (beş), George L. Bata (beş), Francis Woodman Cleaves (beş), İnci Enginün (beş), İsmail E. Erünsal (beş), Cemal Kurnaz (beş), Namık Açıkgöz (dört), Helga Anetshofer (dört), Fatma Yılmaz Büyükkarcı (dört), Tülay Demircioğlu Gençtürk (dört), Güler Güven (dört), Mustafa Kaçalin (dört), İ. Güven Kaya (dört), Cüneyd Okay (dört), Jan Schmidt (dört), Geng Shı-mın (dört), Grace Martine Smith (dört), Nuran Tezcan (dört) ile üçer makalesi yayımlanan Virginia Aksan, Turan Alptekin, Gönül Ayan, Yusuf Çotuksöken, Gerhard Doerfer, Nüket Esen, Roger Finch, Joseph Fletcher, Richard N. Frye, Sevgi İyi, Ali İhsan Kolcu, M. Fatih Köksal, Hasibe Mazıoğlu, İskender Pala, M. A. Yekta Saraç, Osman Fikri Sertkaya, Maria Eva Subtelny, John R. Walsh, Dursun Yıldırım ve Peter Zieme başta olmak üzere dünyanın farklı üniversitelerinde görev yapan 450'nin üzerinde bilim adamı tarafından kaleme alınmıştır. Büyük boyda ve çeşitli sayfa hacimlerinde basılan derginin birkaç sayısı dışında kapağına Fâtih Sultan Mehmed'in tuğrasının bulunduğu sade bir grafik düzeni hâkimdir. Hâtıra ve armağan sayılarında derginin adandığı kişiye ait fotoğraflarla bazı makalelerin içinde konuyla ilgili görüntü malzemelerine de yer verilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Yücel Dağlı, "Doğu Dilleri ve Edebiyatlarının Kaynakları/Sources of Oriental Languages and Literatures (SOLL) Adlı Seride Şinasi Tekin'in Yayınladığı Kitaplar", *JTS*, XXXII/2 (2008), s. 231-252; a.mlf., "Türklük Bilgisi Araştırmaları [TUBA]/Journal of Turkish Studies [JTS] Adlı Seride Şinasi Tekin'in Yayınladığı Dergiler", *a.e.*, s. 253-302; Mustafa Kaçalin, "1977'den Bugüne Türklük Bilgisi Araştırmaları (TUBA) Dergisinde Yayımlanan Yazıların Yazar Adlarına Göre Dizini", *a.e.*, s. 303-331.

ÂLİM KAHRAMAN

TÜRKMENİSTAN

Orta Asya Türk cumhuriyetlerinden.

I. FİZİKÎ ve BEŞERÎ COĞRAFYA
II. TARİH
III. KÜLTÜR ve MEDENİYET

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nin dağılmasıyla 27 Ekim 1991'de bağımsızlığını kazanan Türkmenistan kuzeyden Kazakistan, kuzey ve kuzeydoğudan Özbekistan, güneydoğudan Afganistan, güneyden İran ve batıdan Hazar gölü ile çevrilidir. Resmî adı Türkmenistan Cumhuriyeti olup yüzölçümü 488.100 km², nüfusu 5.450.000 (2010 yılı tah.), başşehri Aşkābâd (727.000), diğer önemli şehirleri Çarçöv (Çârcûy, 214.000), Taşavuz (Taşauz/Daşoğuz, 163.000) ve Merv'dir (Mari, 116.000).

I. FİZİKÎ ve BEŞERÎ COĞRAFYA

Türkmenistan'ın yeryüzü şekilleri oldukça sade bir görünüm arzeder. Ülke topraklarının yaklaşık % 95'inin ortalama yük-

Resmî adı	:	Türkmenistan Cumhuriyeti (Türkmenistan Jumhuriyāti)
Başşehri	:	Aşkābâd
Yüzölçümü	:	488.100 km²
Nüfusu	:	5.450.000 (2010 tah.)
Resmî dili	:	Türkmence
Para birimi	:	Türkmenistani Manat = TMT 1 TMT = 100 Tennesi (Tenge)

seltisi deniz seviyesinden 150-300 m. arasında değişen düzlüklerden meydana gelir. Türkmenistan'ın kuzeyinde, Kazakistan-Özbekistan (Karakalpakistan) topraklarında yer alan Üstyurt platosunun güney uzantıları yayılır. Ülkenin batısında ve merkezî kısmında bulunan ve Özbekistan'ı geçerek kuzeyde Kazakistan'a doğru uzanan Karakum (Garagum) çölü (350.000 km²) Türkmenistan topraklarının yaklaşık % 72'sini kaplar; ülkedeki bütün çöllerin ülke yüzölçümündeki oranı ise % 90'ı aşar. Türkmenistan'ın en alçak noktası, kuzeyde Özbekistan sınırı yakınındaki Vpadina Akçanaya deniz seviyesinden 81 m. aşağıdadır. Ülkenin başlıca dağları güneybatıda İran sınırı boyunca uzanan Kopet (Küpet) dağlarıdır. En yüksek noktası Gora Ayribaba zirvesi 3139 metreye ulaşır. Üçüncü jeolojik zamanda teşekkül eden Alp-Himalaya kıvrımlarının uzantıları olan bu dağlık saha tektonik bakımdan birinci derece deprem kuşağı üzerinde yer alır. 5 Ekim 1948'deki deprem sonucunda Kopet dağları eteğindeki başşehir Aşkābâd büyük ölçüde hasar görmüş ve daha sonra yeniden inşa edilmiştir. Türkmenistan'ın güneyinde Afganistan sınırı boyunca yüksek platolar (Karaabil yaylası) yer alır.

Türkmenistan'da sert bir kara iklimi hüküm sürer. Yazlar çok sıcak ve kuraktır. Kış ayları ise çok soğuk geçer. Türkmenistan yağış yönünden oldukça fakir bir ülkedir. Güneybatıdaki yaylalarda 200-300 mm. arasında değişen yıllık yağış miktarı çöl bölgelerinde 150 milimetrenin altına düşer. En yağışlı mevsim ilkbahar, en az yağışlı mevsim yazdır. Bu yağış şartlarına bağlı olarak ülkede orman örtüsü yok denecek kadar azdır. Akarsu vadileri ve dağlık bölgelerde ağaçlıklar, düzlüklerde bozkırlar, bunun dışındaki yerlerde çöl bitki-